

Postskrift ur Fören. f. Smålands
Minnes" s saml. 3:de avd.
ACC. N:R M. 9149: 1-8.

Landskap: Småland Upptecknat av: V. Ekman
Härad: Östbr Adress: _____
Socken: Västarp Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1863 Född år _____ i _____

Fägnar om t. d. h. s. 1-8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Avskrift ur "Fören.f. Smål.
Minnen":s saml. 3:dje avd.

ACC. NR. M. 9149 /

Landskap: Småland No. 3. Upptecknat av: Ekenman, V.

Härad: Ästads Adress: .....

Socken: Votteryd Berättat av .....

Uppteckningsår: 1863 Född år ..... i .....

Uppteckningen rör Ett par sägner om Edh.

(Föredrag den Mars 1863.)

Det är en allmän tidens klagan, att det originella hos vårt folk allt mera utplånas; att nationalkarakteren antar en främmande, lånad prägel; att det gedigna blir mera sällsynt, och att ytan allt mera framstår som hufvudsak. Något häraf torde vara sant, men mycket är dock en orättvis beskyllning: nationallynnnet har fått en annan riktning, och ej må man förtänka ett folk, så driftigt och praktiskt som det svenska, att det vänder sina tankar på ångan och elektriciteten, dessa civilisationens väldiga häfstänger, under det tron på Necken med sin gullharpa, skogstrollen och spöken allt mera dör bort.

Forskningen tillkommer dock att samla och bewara de af våra minnen, som ännu förekomma under namn af traditioner, legender och folkvisor, dessa så ofta, men med rätta kallade oskatt-

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

M. 9149: 2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

bara perlor, då de, oafsedt det historiska intresset, ofta röja mäktig poesi och stor fantasirikedom.

Ett försök att uppteckna ett par sägner äfvensom skildra de ställen, med hvilka de äro förknippade, öfverlämnas härmed:

I Woxtorp socken på en landtunga, bildad af sjöarne Fur och Flå samt Edhs å, som sammanbinder dessa sjöar, ligger säteriet Edh. Ställets natursköna belägenhet och ståtliga corps de logis fångslar genast uppmärksamheten hos den resande, och mer än en har här från den midt emot belägna, bokskogskransade kullen aftecknat det ovanligt vackra panorama, som der utbreder sig. för ögat: i bakgrunden skog och sjö om hvartann, så böjande sädesfält och närmare kullens fot denna täcka å, som, lik ett blått, wattradt sidenband, af en kokett skönhet nyckfullt kastadt, glittrar fram mellan träden samt ökar det helas pittoreska behag.

Men hvad som utom dess naturskönhet skänker stället interesse är den mängd fornlemningar här förefinnas, och wid hvilka ofta märkvärdiga sägner äro fästade, hvilka under århundraden traditionsvis fortplantats.

Jag vill först omnämna en sägen, fästad wid sjelfva hufvudgården, och som, ehuru ganska ofullständig, dock enär den bär tydliga spår af hög ålder, samt af berättarne äfven uppgifves fordom hafva varit inristad på en stenhäll, hvilken dock numera

Skriv endast på denna sida!

M. 9149:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

veterligen ej finnes, måhända äfwen för denna orsak kan förtjena att omnämnas. - Min sagesman förtäljde: I fordna dar bodde på Edh en mäktig höfding eller hertig. Denne lät en gång af oro för framtiden kalla till sig en gammal eremit, känd för sin siareförmåga, för att rådfråga honom om hvad komma skulle. Mannen afgaf följande swar:

Emellan Fur och Flå

Der stå de kistor två,

Med ring invid ring

Ja mångtusend gullring.

På Edh skall födas tvillingar två:

Den skatt dessa två skola få.

Landtungan emellan Fur och Flå håller öfver en mils längd och på flere ställen öfver $\frac{1}{4}$ mils bredd, så ett sökande efter gullkistan der skulle säkert förefalla, äfven en ifrig skattgräfvare, temligen besvärligt. På Edh har visserligen en Lagman Arvid Trolles fru vid slutet af 15:de seklet skänkt sin man en dubbel kärlekspant, men huruvida då eller sedan några gräfningar anställtts är mig obekant; men att icke de "mångtusende gullringarne" tills dato blifvit funna är för visso konstateradt.

Det mest sevärda i grannskapet är utan tvifvel Trolleklippa, men den bör ses om sommaren, då träden stå i sin praktskrud, och en grönskande matta täcker den couperøde marken samt

Skriv endast på denna sida!

M. 9149: 4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

luften ren och klar hänför med sin ljufva friskhet. Har du länge vistats i Lund och inandats dess dimma höst och vår och sommarens sunnanvind, skall du med förnyadt behag känna den friska luften i Smålands skogar.

Närmaste vägen från Edh till Trolleklippan är att följa landsvägen åt Woxtorp. Den är försedd med en naturlig allé af flera olika slags löfträd, med sädesfält å ömse sidor, åt wenster sluttande mot ån och åt höger kantade af grönklädda kullar. $\frac{1}{4}$ timmes väg från Edhs grind sammantränges åkrarne, och vägen bildar ett naturligt pass; wi äro framme wid Trolle klippa, hvilken wi hafva till höger om oss och ån, gående ända fram till vägen, till wenster. Klippan eller rättare klipporna höja sig nästan lodrätt, ty man må icke föreställa sig trollens f.d. boning såsom ett wäldigt otillgängligt berg, twertom består den af en mängd olikartade större och mindre klippstycken och s.k. bullerstenar, som genom sina oregelbundna hoppyttringar förekomma såsom om de woro af wäldiga jettehänder på måfå kastade här och der på kullen. Präktiga träd resa sig bland klyftorna och några äkta bokveteraner stå uppe på toppen utsträckande sina hvita knöliga stammar öfwer den stupande branten och ån, som sakta smyger utmed klippans fot. Men låtom oss stiga upp till plafonden; den erbjuder en utsigt, som väl är wärd liten möda och följa wi den trappa naturen sjelf wid sidan danat, äro wi lätt nog uppe.

Skriv endast på denna sida!

M. 9149:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Utsigten är wacker fastän nästan enahanda med den från kullen
wid Edh. Scenen är mera egendomlig genom klippans groteska bild-
ning och genom ån, som här är närmare. Här bör man af ett bland
landets barn höra den sägen, som är fästad wid stället, för att
finna dess wantro och orimligheter öfverskylda af de fantastis-
ka draperier hvarmed den omger sig. - Julnatten, så förtäljer
sagan, skulle herren till Edh fara till kyrkan; när han på vägen
kom till Trolle klippa, fann han denna upplyst af ett märkvär-
digt sken och liksom uppburen af gyllene pelare. Trollen, små till
växten, men qvicka i sina rörelser, dansade somliga, under det
andra rörde i väldiga gullkittlar. Riddaren, bländad af skenet
och prakten, sökte wika undan, men fann sig då omgifven af en
hel mängd troll, och ehuru han ideligen läste "fader vår" och
gjorde korstecknet, förmådde han icke drifva sin häst framåt.
Medan han nu satt der, fruktande det värsta, kom en jungfru ur
berget fram och räckte honom ett underskönt horn att dricka; men
då han fattade detsamma, hörde han en röst, som tillropade honom
att kasta drycken öfver hästens länd samt

Rida åkern den skåre

och ej vägen den håre.

Riddaren efterkom denna tillsägelse och slängde hornets innehåll
öfver axeln, hvarefter han sprängde åstad öfver åker och äng med
trollen i hack och häl efter sig. Dessa kunde dock icke med sina

Skriv endast på denna sida!

M. 9149:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

korta ben hinna fatt honom, som på sin goda springare ilade öfver de dikade och ärjade åkrarne, utan vände snart tillbaka, hvarvid de upphäfdde ett förfärligt skri, då pelare och ljussken ögonblickligen försvunno. - Riddaren kom helbregda fram till kyrkan och hade ingen olägenhet af sin resa, men hästen, på hvars länd ett par droppar af trolldrycken blifvit spillda, miste hår och hud på dessa ställen samt afled efter ett par dagar. - Hornet gick länge i arf inom Trolleslägten, hvars stamfar sagans hjelte förmenas hafva varit, och som efter denna händelse äfven skulle hafva antagit namn och wapen; det skiftade i 300 färger och förvarades som en den dyrbaraste klenod. Wid slutet af 16 århundradet borttogs det dock af ett danskt ströfparti och har sedermera ej, ehuru efterforskningar skett äfven i Danmark, kunnat återfinnas.

I N.Sm.Beskr. berättas tilldragelsen något olika (se I:sta delen sid. 454, 455) och tycks det som skulle författarens här gjorda antagande, att hedningar i fordna dar på Trolle klippa firat Melusina festen (obs. lussefesten), och att den kristne riddaren öfverraskat dem under utöfvande af härvid sedvanliga orgier samt, förbittrad öfver detta fräcka uppträdande i närheten af hans egen borg, äfvensom måhända af kristligt nit (riddaren förtäljes hafva varit en trägen kyrkofarare) öfverfallit hedningarne och sönderhuggit deras gudabild, som hade en "jung-

M. 9149: 7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

frus liknelse", hafva åtskilligt, som talar för sig.

Tidpunkten, då händelsen föregifves hafva inträffat, omkring slutet af 10:de seklet, innebär icke något hinder för dess sanning. Sigfrid predikade visserligen ordet och döpte, men kristendomen war långt ifrån allmän; mången omfattade ännu den gamla Odinsläran med vördnad och kärlek och blodiga wittnen härpå funnos i lunderna. Trolleska wapenskölden, som framställer en stympad trollqvinna, gifver ytterligare stöd åt sannolikheten af den i Sm. Beskr. uttalade åsigt.

En tafla öfver Trolle klippta vid ifrågavarande tilldragelse, groft och smaklöst målade på trä med till större delen utsuddade färger, men deremot försedd med följande temligen läsliga munkinskriften, förvaras ännu i Woxtorps kyrka: "Huru Herren på Ed reste om julenatt till thetta hellga tempel och när han kom till Trolle klippta kom en jungfru och drack herren till med ett horn, som hade 300 färger och han tog hornet med den wenstra handen och grep till swärdet med then högra och högg halsen af henne och han red till kyrkan och the andre trollen följde efter att taga hornet, men kunde intet bekommat."

Taflan med sin inskriften synes möjligen stå i strid med förut gjorda antagande, men då man bortser från den vanliga öfverdriften och det sagolika i berättelser från denna tid, återstår dock såsom temligen gifvet det faktum, att stället varit

M. 9149:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

skådeplats för en märklig händelse och sannolikt en sammanstötning emellan kristna och hedningar. Brodern, målaren, ditsatte för effektens skull troll och gyllene pelare samt gaf det hela en magisk belysning. Taflan hängdes i kyrkan och munkarne, som alltid visat sig påhittiga, satte snart också denna historia i swang och öfverlemnade den i sitt nuvarande skick till efterwerlden.

Att deremot, som författaren till N.Smål.Beskr. vidare gör, af denna sägen samt taflan med derå afbildade 4 gyllene pelare, draga den slutsats, att, emedan Arconatemplet på Rügen war afstängdt i sitt inre af fyra pelare, äfwensom emedan Trollehornet egt en supponerad likhet med det, som funnits i Arcona, på Trolle klippa också skulle funnits ett dylikt tempel, kan ej gerna framstå annorlunda än som en djerf gissning och tarfvar knappt någon vederläggning; jag will blott omnämna, huru föga troligt det wore, att då folkminnet ännu kan utwisa nästan öfvervuxna offerställen, både saga och historia skulle totalt förgätit ett storartadt tempel med purpur och guld, som N.Smål.Beskr. förmenar tronat på Trolle klippa.